

Theo Meder & Cor Hendriks, *Vertelcultuur in Nederland, Volksverhalen uit de Collectie Boekenooien* (ca. 1900). Amsterdam: Aksant, 2005. – 836 pp. ISBN 90 5260 182 8. € 39,90

In de jaren 1892-1894 plaatste de nog jonge taalkundige en volkskundige Gerrit Jacob Boekenooien (1868-1930) in diverse kranten en tijd-

schriften oproepen voor het inzenden van volksverhalen en -rijmen uit de mondelinge overlevering. Er reageerden meer dan 550 personen, die in totaal bijna 600 verhalen stuurden. Het was het begin van wat de eerste wetenschappelijke verzameling van dierverhalen, sprookjes, sagen, rijmpjes, grappige verhaaltjes en moppen van Nederland zou worden, een collectie die Boekenoogen in de loop van zijn leven via correspondentie, archiefonderzoek en aan de hand van eigen optekeningen nog danig zou uitbreiden. Boekenoogens plan om een groot Nederlands sprookjesboek in de trant van de gebroeders Grimm te publiceren, heeft hij niet kunnen realiseren. Na Boekenoogens dood belandde de verzameling in de archieven van het huidige Meertens Instituut.

De afgelopen jaren valt er een heropleving te constateren van de belangstelling voor de alledaagse mondelinge vertelcultuur, die ook de ontsluiting van de Collectie Boekenoogen ten goede komt. Alle verhalen zijn inmiddels opgenomen in de Nederlandse Volksverhalenbank, die sinds 2004 via internet toegankelijk is (www.verhalenbank.nl). De volksverhalen die Boekenoogens ijverigste informant, de arts Cornelis Bakker (1863-1933) uit Broek in Waterland, hem toezond, verschenen in 2001 in boekvorm onder de titel *Vertelcultuur in Waterland*. Het materiaal dat Boekenoogen van andere correspondenten ontving en dat hij zelf verzamelde, is thans bijeengebracht in de editie *Vertelcultuur in Nederland*.

De bundel valt uiteen in verschillende delen. De inleiding 'Verzamelaar, correspondenten en verhaalcollectie' is een diepgaande en goed leesbare studie over Boekenoogen als wetenschapper en verzamelaar. De eigenlijke editie omvat drie afdelingen: ten eerste de tot dusver niet-gepubliceerde volksverhalen uit de correspondentie, waaronder verhalen van correspondenten (432 stuks), anoniem ingezonden verhalen (49 stuks) en verhalen die Boekenoogen zelf optekende uit mondelinge en schriftelijke overlevering (110 stuks); ten tweede een heruitgave van de door Boekenoogen gepubliceerde en bewerkte sprookjes en verhalen die hij zelf in de periode 1900-1910 had gepubliceerd in het tijdschrift *Volkskunde* (134 stuks); ten derde een elftal historische volksverhalen uit de zeventiende en achttiende eeuw, die Boekenoogen uit schriftelijke bronnen had genoteerd en in 1909-1910 eveneens in *Volkskunde* had afgedrukt. Voor zover mogelijk is ieder verhaal door de editoren voorzien van een internationaal typenummer. Gedoseerde woordverklaringen onderaan de bladzijde helpen ook de niet-geofende lezer. Registers op verhaaltypen, op namen en op zaken maken het materiaal voor verdere studie toegankelijk.

Slechts twee kanttekeningen zijn hier op hun plaats. De verhalen die Boekenoogen zelf al in *Volkskunde* had afgedrukt, zijn in deze editie andermaal gepubliceerd, hoewel de wetenschappelijke waarde van dit door Boekenoogen geredigeerde en soms ingrijpend bewerkte materiaal niet altijd zo groot is. Over de noodzaak daarvan valt te twisten. Voorts is het de vraag of uit de afwezigheid van bepaalde motieven of verhalen in het corpus kan worden geconcludeerd dat deze in de negentiende-eeuwse vertelcultuur ontbraken; we moeten er rekening mee houden dat factoren als het doorgaans wat hogere opleidingsniveau en vrouwelijk geslacht van de inzenders en wellicht ook Boekenoogens persoonlijke belangstelling een vertekening kunnen opleveren, bv. bij seksgrappen over bepaalde taboes (vgl. p. 54-55).

Vertelcultuur in Nederlands is een zorgvuldige bronnenuitgave van een unieke en omvangrijke collectie negentiende-eeuws Nederlandstalig verhaalgoed. Het materiaal verdient nader onderzoek, temeer daar het speurwerk van de editoren duidelijk maakt dat sommige verhalen ook internationaal gezien bijzonder zijn.

Hans Beelen